

Asia: VN/11505/2020

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaalitoimen Sosiaalityöntekijät ry

11.9.2021

LAUSUNTO STM:N TOIMEENTULOTUEN UUDISTAMISTA VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN MIETINTÖÖN

Sosiaalitoimen Sosiaalityöntekijät ry kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksiään toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietintöön.

Sosiaalitoimen Sosiaalityöntekijät ry on Talentia ry:n valtakunnallinen sosiaalityöntekijäyhdistys, johon kuuluu yli 1400 kunnallisessa sosiaalityössä toimivaa sosiaalityöntekijää. Yhdistyksen hallitus käsitteli lausuntopyyntöä 11.9.2021 kokouksessaan ja viittaa kannanottoonsa 9.5.2021 työryhmälle. Kannanotossa hyödynnettiin ammatillisen kokemuksen lisäksi yhdistyksen tekemää webropol-kyselyä (03-04/2021), johon saatiin 149 vastausta ja 17.4.2021 pidetyn teemakokouksen antia ”Toimeentulotuki sosiaalityön välineenä – tarua vai totta?”

Sosiaalitoimen Sosiaalityöntekijät ry pitää tärkeänä sosiaaliturvan uudistamista ja ensisijaisten perusturvaetuuksien korottamista, mikä vähentäisi viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta. Perusturvaetuuksien korottaminen vahvistaisi perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien yhdenvertaisuutta ja oikeutta erityiseen tukeen.

Toimeentulotuen tulisi olla viimesijainen ja tilapäinen sosiaalityön taloudellinen tukimuoto, jonka myöntäminen perustuu yksilökohtaiseen harkintaan. Erityistä tukea tarvitsevien asiakasryhmien toimeentulotuen arviointi edellyttää virkasuhteen sosiaalityöntekijän palvelutarvearviota, palvelusuunnitelmaa, palvelupäätöstä ja – ohjausta sekä omatyöntekijän kokonaisvastuuta.

TOIMEENTULOTUKILAIN UUDISTAMINEN

1. Korotetaan sosiaaliturvaetuuksien tasoa ja vähennetään pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta

Ensisijaisia perusturvaetuuksia tulee korottaa niin, että inhimillisen elämän kannalta välttämättömän minimitoimeentulon vuoksi ei tarvitse turvautua perustoimeentulotukeen. Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on huomauttanut toistuvasti Suomen perusturvan alhaisuudesta. Sosiaalityöntekijöinä olemme huolissamme köyhyyden monista syntymekanismeista ja ilmenemismuodoista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsiperheköyhyyden ja ylisukupolvisen köyhyyden ehkäisemiseen ja vähentämiseen sekä sosiaalityön tarpeen tunnistamiseen.

Ensisijaisten sosiaaliturvaetuuksien korottaminen vähentäisi viimesijaisen toimeentulotuen ja akuutin avun tarvetta. Muutos korostaisi toimeentulotukea viimesijaisena taloudellisena tukena ja osana sosiaalihuollon palvelukokonaisuutta. Se vahvistaisi myös sosiaalityön ja toimeentulotuen välistä yhteyttä ja loisi edellytyksiä taloussosiaalityölle. Lisäksi se vapauttaisi resursseja sekä Kelassa että sosiaalihuollossa, tehostaisi palvelujärjestelmän toimivuutta ja kustannustehokkuutta.

Toimeentulotukijärjestelmän uudistamisessa on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota pitkäaikaisesti toimeentulotukea tarvitsevien ja kokonaan tulottomien palvelutarpeisiin, muutostavoitteisiin ja ”kannustinongelmiin”. Sosiaalityö sisältää yksilöllisen muutostyöskentelyn, aktiivoinnin ja sosiaalisen kuntoutuksen keinot. Uudistaminen vähentäisi pitkäkestoista toimeentulotukiriippuvuutta ja syrjäytymistä ensisijaisista etuuksista ja palveluista. Tämä järkevöittäisi ja yksinkertaistaisi asiakkaan tukiprosessia.

Viranomaisyhteistyössä tulisi vahvistaa sosiaalityöntekijän asiantuntijalausunnan asemaa ensisijaisuuden, sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen arvioinnissa. Sosiaalihuollon asiantuntijalausunto ja asiakassuunnitelma tulisi tunnustaa yhdenvertaiseksi terveydenhuollon ja työhallinnon lausuntojen kanssa. Työryhmän ehdotus sosiaalityöntekijän lausunnosta perustoimeentulotuesta on kannatettava.

2. Vahvistetaan Kelan ja kunnan / sote-maakunnan yhteistyötä

Sosiaalityön aseman, toimintaedellytysten ja palveluiden saatavuuden turvaaminen on tärkeää sote-maakunnassa. Toimeentulotuen tulee toimia uudistuneessa sosiaalihuollon rakenteessa kiinteästi sosiaalityön välineenä ja osana sosiaalihuollon tuen ja palveluiden kokonaisuutta. Huomiota tulee kiinnittää erityistä tukea tarvitsevien asiakasryhmien tuen tarpeisiin ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Sosiaalityön ja toimeentulotuen välinen yhteys on tärkeä määrittellä uudelleen sekä kehittää viimesijaista vastuunjako.

Perustoimeentulotukea myöntäessään Kelan on tärkeä ottaa huomioon sosiaalihuollon oikeusperiaatteet ja sosiaalihuollon asiakaslain säädökset. Sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitsevat asiakasryhmät kuuluvat kiinteästi sosiaalityöhön. Työryhmän ehdotukset asiakkaiden asioinnin kaksisuuntaisen tiedonkulun parantamisesta, päätösten oikeellisuuden varmistamisesta ja asiakasohjauksen tehostamisesta kunnan / maakunnan sosiaalityöhön ovat tärkeitä. Myös sosiaalityöntekijän asiantuntijalausunto parantaisi tiedonkulkua ja yhteydenpitoa sosiaalityöhön.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen riippuvuutta Kelan perustoimeentulon hakemisesta ja ratkaisusta tulee vähentää. Perustoimeentulotuen asiakaspalvelun ja ratkaisuprosessien tulisi olla

asiakaslahtöisiä ja joustavia. Muutos parantaisi palveluiden saatavuutta ja vähentäisi kohtuuttomia tilanteita liittyen kiireelliseen avuntarpeeseen tai tulojen ja menojen epätasapainoon.

3. Säilytetään täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki sosiaalityön välineenä

Täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen on osa julkisen vallan käyttöä, jolla tuetaan omatoimista selviytymistä, ehkäistään syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarpeen arviointi on osa suunnitelmallista sosiaalityötä, mikä sisältää palvelutarvearvioinnin, asiakassuunnitelman laadinnan, muutostyöskentelyn, palvelupäätökset ja vaikuttavuuden arvioinnin.

Toimeentulotuki on erityinen taloussosiaalityön väline, jonka avulla vahvistetaan asiakkaan omatoimista selviytymistä ja talouden hallintaa. Taloussosiaalityöhön sisältyy myös ohjaus ja neuvonta, talouden suunnittelu, velkaneuvontaan ja / tai edunvalvontaan ohjaaminen sekä välitystilin käyttö. Toimeentulotuki toimii vaikeissa elämäntilanteissa asiakassuhteeseen ja palveluihin sitoutumisen välineenä, ottaa huomioon yksilön ja perheen erityiset olosuhteet ja tuen tarpeen sekä estää elämäntilanteiden heikentymistä ja raskaampien palveluiden tarvetta.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen edellyttää sosiaalityön tarpeen tunnistamista, sosiaalityön asiantuntijuutta ja yksilöllistä harkintaa. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki tulisi yhdistää kunnan / maakunnan harkinnanvaraiseksi toimeentulotueksi turvaamalla sille riittävät resurssit. Harkinnanvaraisen toimeentulotuen avulla voidaan ottaa paremmin huomioon yksilön / perheen erityiset olosuhteet, kiireellinen avuntarve, itsenäisen selviytymisen tukeminen ja kunnan / maakunnan erityispiirteet.

Sosiaalitoimen Sosiaalityöntekijät ry

Päivi Jokinen

Riina Helin

Puheenjohtaja

Varapuheenjohtaja

Jokinen Päivi
sosiaalitoimen sosiaalityöntekijät ry